

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานในคดีอาญา¹

ปวีศา ศรีกาญจนากาศ²

เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา โดยระบบนี้มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยกอำนาจหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ให้องค์กรต่างองค์กรกันทำหน้าที่ทั้งสองประการดังกล่าว โดยมีองค์กรอัยการทำหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และศาลทำหน้าที่พิจารณาพิพากษา ซึ่งขาดข้อเท็จจริงในแต่ละขั้นตอน ซึ่งทั้งสององค์กรมีอิสระจากกัน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรม และการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนมีผลต่อการอำนวยความสะดวกทางอาญาเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แต่ในชั้นสอบสวนนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้ให้อำนาจอัยการในการดำเนินคดีอาญาในการตรวจวินิจฉัยสำนวนการสอบสวนทำความเข้าใจอย่างใดอย่างหนึ่ง และการดำเนินคดีในศาล รวมทั้งกำหนดให้อำนาจการให้ความเห็นชอบ ในคดีอาญากรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องหรืออำนาจในการทำความเห็นแย้ง กล่าวได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดี ส่วนอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยมีการแบ่งแยกระหว่างการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีอย่างเด็ดขาด โดยการดำเนินคดีอาญาของอัยการนั้นจะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้มีการทำการสอบสวนแล้วเสร็จ และได้สรุปสำนวนการสอบสวนเพื่อส่งให้อัยการแล้ว ซึ่งอัยการเองนั้นไม่ได้ มีบทบาทในการสอบสวนหรือกำกับดูแลการทำงานในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน การร้องขอออกหมายอาญาไม่ว่าจะเป็นหมายจับ หมายค้น หรือหมายขัง เพื่อขออนุญาตทำการจับ การค้น และการขังไว้ในระหว่างสอบสวน ดังนั้น ขั้นตอนของการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนจึงเป็นเรื่องระหว่างพนักงานสอบสวนกับศาลเท่านั้น แต่เนื่องจากปัจจุบันได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการการศึกษาการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าระบบการสอบสวนแสวงหาความจริงในคดีอาญาในประเทศไทยควรมีเอกภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผล โดยการปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญา ตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานในคดีอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดีและรองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รตทอง

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แม้ว่าจะมีการออกร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... มาเพื่อบังคับใช้ แต่ยังมีบทบัญญัติในบางมาตราที่ยังคงทำให้เกิดข้อกังขาอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษาดังประเด็นปัญหาต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการร้องทุกข์ในคดีอาญา

เนื่องจาก คำร้องทุกข์ หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ซึ่งการร้องทุกข์ในคดีอาญาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ร้องทุกข์เพื่อบันทึกเป็นหลักฐาน และร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดี ซึ่งในส่วนนี้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน ดังนั้น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่ เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกจึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน (มาตรา 18 วรรคสาม) แต่เมื่อพิจารณาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... มาตรา 7 ว่าด้วยเรื่องการรับคำร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวน ที่ว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริการประชาชนและดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและรวดเร็วให้พนักงานสอบสวนในทุกท้องที่มีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษที่มีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อตน ณ ที่ทำการที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ ไม่ว่าเหตุจะเกิดขึ้นในท้องที่ใดและเมื่อรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษแล้ว ให้มีหน้าที่สอบสวนเบื้องต้นเท่าที่จะพึงทำได้แล้วรีบส่งคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนเบื้องต้นไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเร็ว โดยให้ถือว่า การร้องทุกข์ การกล่าวโทษ และการสอบสวนดังกล่าวเป็นการชอบด้วยกฎหมายแล้วและให้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษทราบด้วยว่าจะส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจแห่งใด” จึงก่อให้เกิดประเด็นข้อสงสัย 2 ประเด็น คือ การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องรับคำร้องทุกข์ทันทีแม้จะไม่ใช่เขตอำนาจในการสอบสวนก็ตาม เพื่อความสะดวกของประชาชนในการขอรับบริการ ในการแจ้งความร้องทุกข์ แต่ทั้งนี้อาจเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่พนักงานสอบสวนเพิ่มขึ้นและอาจทำให้กระบวนการทางกฎหมายนั้นเกิดความล่าช้ากว่าปกติอีกด้วย ส่วนอีกประเด็น คือ ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ที่ใช้คำว่า “คำร้องทุกข์” นั้นอาจไม่สอดคล้องกับหลักการร้องทุกข์ เนื่องจากอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนสำหรับความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้นั้น จะต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบก่อน ตามมาตรา 121 วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าไม่มีคำร้องทุกข์หรือคำร้องทุกข์ไม่ชอบด้วยตามมาตรา 2 (7) พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจสอบสวน หากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไปจะทำให้การสอบสวนที่เข้าไปโดยปราศจากอำนาจนั้นเสียไปและส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 หากข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏต่อศาล และศาลต้องยกฟ้อง ดังนั้น คำว่าคำร้องทุกข์จึงไม่สอดคล้องกับ

หลักการร้องทุกข์ ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น ให้อำนาจพนักงานอัยการมีอำนาจพิจารณาควบคุมการสอบสวนตั้งแต่ ต้นจนจบคดี กล่าวคือ มีอำนาจตั้งแต่รับคำร้องทุกไปจนถึงการฟ้องคดี

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับการร่วมสอบสวนของพนักงานอัยการในคดีอาญา

พนักงานอัยการ คือผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลในศาล รวมถึงการรับว่าต่างหรือแก้ต่าง แทนรัฐ โดยกฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติอัยการ พ.ศ.2498 เมื่อพิจารณาตามร่าง พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญาพ.ศ. พบว่ามาตรา 15 วรรคหนึ่ง ระบุว่าเมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน (มาตรา 15 วรรคสอง) ด้วยเหตุ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสอบสวนร่วมกันระหว่างองค์กร แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการแบ่งแยกหน้าที่ของพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างชัดเจน จึงเป็นผลทำให้ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญาพ.ศ.มาตรา 15 ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรในการบริหารคดีระหว่างองค์กรตำรวจที่มีพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ของต้นสำนวนกับองค์กรอัยการที่มีพนักงานอัยการในการพิจารณาคดีกลางสำนวนก่อนส่งฟ้องไปยังศาล และในพื้นที่ห่างไกลนั้น กฎหมายกำหนดให้อัยการไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมทำการสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนก็ได้ โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าในการสอบสวนหรือขอให้สอบสวน พยานหลักฐานหรือประเด็นใดเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะก็ได้ นั้น อีกทั้งมาตรา 15 วรรคสี่ยังกำหนดให้แจ้งหรือประสานงานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวผู้ต้องหา มีระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหา ก่อนส่งตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาลไม่เกิน 48 ชม.

ดังนั้น หากเกิดมีการจับกุมผู้ต้องหาในคืนวันศุกร์ โดยมีวันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ซึ่งจะต้องทำการฝากขังผู้ต้องหาฝากแรกในภายในเช้าวันเสาร์นั้น จะต้องทำการสอบสวนภายในคืนวันศุกร์ทันทีที่จับกุม เนื่องจากจะต้องมีการเผื่อระยะเวลาในการเดินทางไปฝากขังที่ศาลในตอนเช้าวันเสาร์ด้วย แสดงว่าจำเป็นต้องส่งหนังสือขอให้อัยการร่วมสอบสวนภายในคืนวันศุกร์ เป็นการฝากขังที่กระชั้นชิดเกินไป และด้วยจำนวนเจ้าหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติหน้าที่ได้จริง และนอกจากนี้ การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าในการสอบสวนเป็นระยะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้พนักงานสอบสวนอย่างชัดเจน และทำให้สำนวนนั้นทำได้ช้าลง เหตุเพราะการรายงานไปหาอัยการนั้น พนักงานสอบสวนต้องทำหนังสือเพื่อรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อส่งให้กับอัยการทราบ ทำให้ผู้ต้องหาอาจต้องถูกฝากขังนานกว่าการสอบสวนแบบปัจจุบัน อีกทั้งในทางปฏิบัติแล้วหากกฎหมายกำหนดไว้เป็นเช่นนี้ จะเกิดแรงกดดันในการปฏิบัติงาน เพราะการสอบสวนมีขั้นตอนยุ่งยากและมีปัญหาเพิ่มขึ้นไม่มีความอิสระเพียงพอในการทำงาน ทำให้ขัดกับหลักการพิจารณาไคระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่แท้จริง ที่ควรจะมีควมรวดเร็ว ที่จะต้องมีระบบหรือลดการขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้การทำงานง่ายขึ้น ในขณะที่อำนาจในการสอบสวนคดีของประเทศใน

ระบบ Civil Law อย่างประเทศอังกฤษจะให้อำนาจพนักงานอัยการจะมีอำนาจเต็มตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนถึงฟ้องคดี คือ มีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์ อำนาจในการสอบสวนคดี อำนาจในการฟ้องคดี เพื่อถ่วงดุลอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดกรอบระยะเวลาในการสอบสวนคดีอาญา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวคิดในการตรากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยจะร่างเป็นพระราชบัญญัติในการบังคับใช้ควบคู่กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับกรอบระยะเวลาในการสอบสวน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดขาดอายุความและสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีอาญาอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญาพ.ศ. มาตรา 18 (1) (2) ว่า “ในกรณีผู้ต้องหาถูกขังอยู่หรืออยู่ในระหว่างที่ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จและส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย

(2) ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ส่งสำนวนไม่น้อยกว่าสิบสี่วันก่อนวันครบกำหนดขังผู้ต้องหาครั้งสุดท้าย”

ตามลักษณะโทษแห่งคดี กฎหมายจำกัดเรื่องกรอบเวลาในการควบคุมตัวในการสอบสวนในเวลาอันจำกัดอย่างเคร่งครัด อันเนื่องจากระยะเวลาตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเหตุผลก็เพื่อให้พนักงานอัยการได้มีเวลาในการสรุปสำนวนให้มากขึ้นเพื่อไม่เป็นการกระชั้นชิดในการสั่งฟ้อง ดังนั้นหากไม่แล้วเสร็จก็จะต้องส่งสำนวนความแห่งคดีนั้นตามเวลาดังกล่าว ซึ่งต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สามารถกระทำได้เท่าที่จำเป็นที่ทำให้พนักงานสอบสวนยังพอมีเวลาในการดำเนินงานสรุปสำนวนทางคดีได้พอสมควร ไม่มีความยืดหยุ่นกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนได้

ดังนั้นหากกฎหมายกำหนดวางกรอบเรื่องระยะเวลาไว้เป็นเช่นนี้แล้วสำนวนความในคดีอาญาอาจได้พยานหลักฐานในสำนวนไม่ครบถ้วน และจะเกิดความเสียหายต่อประชาชนภายหลัง อีกทั้งหากมีความจำเป็นจะต้องหาพยานหลักฐานในคดีต่อจะไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเหตุผลที่จะต้องเร่งรีบกระทำให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาเพราะหากไม่กระทำตามกรอบระยะเวลาไม่แล้วเสร็จจะเป็นการผิดกฎหมายได้ (ป.วิ.อาญา มาตรา 157)

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานในคดีอาญา ทั้ง 3 ประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์และสรุปไปแล้วนั้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาล่าช้า ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการร้องทุกข์ในคดีอาญา

เห็นควร (ยกเลิก) มาตรา 7

ทั้งนี้ เนื่องจากการร้องทุกข์ในเขตอำนาจสอบสวนตามเดิมคืออยู่แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีที่มาตรา 7 ใช้คำว่า “รับคำร้องทุกข์” อาจไม่สอดคล้องกับหลักการร้องทุกข์ ดังนั้นควรใช้คำว่า “รับแจ้งความไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น” จึงจะเหมาะสมกว่าตามเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการร่วมสอบสวนของพนักงานอัยการในคดีอาญา

เห็นควร (ยกเลิก) มาตรา 15

ทั้งนี้ เพื่อความรวดเร็ว โดยจะต้องมีระบบหรือลดการขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น โดยต้องเพิ่มทรัพยากรเจ้าหน้าที่และสถานีตำรวจ เพื่อให้เพียงพอในการก่อให้เกิดความรวดเร็ว อีกทั้งควรเพิ่มบุคลากรทางคดีเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยในการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งร่างพระราชบัญญัติ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดกรอบระยะเวลาในการสอบสวนคดีอาญา

เห็นควร (ยกเลิก) มาตรา 18

เนื่องจากการยกเลิกกรอบเงื่อนไขระยะเวลาดังกล่าวนี้ โดยใช้กรอบระยะเวลาดังเดิมที่เคยปฏิบัติตาม และที่สำคัญอย่าเอาเหตุผลของระยะเวลาของพนักงานอัยการมาเป็นข้ออ้างเป็นเหตุผลเพราะในทางกลับกันพนักงานสอบสวนก็จำเป็นที่จะต้องใช้ระยะเวลาในงานสอบสวนที่มากกว่าพนักงานอัยการเป็นอย่างมากที่เป็นต้นน้ำสำนวน ไม่ว่าจะด้วยเหตุในเรื่องขั้นตอนหรือในเรื่องต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญอันเป็นประโยชน์แก่สำนวนคดี

เอกสารอ้างอิง

คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.

เฉลิมวุฒิ บัวบาน. “บทบาทของพนักงานอัยการ: ศึกษากรณีผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาก่อนฝ่ายเดียว.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 11, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 210.

ชัยเกษม นิตสิริ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554.

ณรงค์ ใจหาญ. พัฒนาระบบสอบสวนในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและคดีค้ามนุษย์ให้เป็นไป
ในทิศทางเดียวกับระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิ
ชอบ พ.ศ.2559 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ, 2559. (.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2559.

ธีสุทัตต์ พันธุ์ฤทธิ. การสอบสวน (INQUIRY). กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.

พรอุมมา วงศ์เจริญ. “ปัญหาผู้เสียหายในการนำคดีอาญามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน.”

วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น 4, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 103-104.

พุกษา เครือแสง และ รัชดาพร หวลอารมณ์, “การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของ

ไทย.” วารสารการบริหารท้องถิ่น 9, 1 (มกราคม – มีนาคม 2559): 135-136.

ไพรัตน์ รอดทอง. “ปัจจัยที่มีต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสังกัด

ตำรวจภูธร จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี.” (วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

สายใจ เกษสุวรรณ. “ร่างพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.” จุลนิตี 16, 5

(กันยายน - ตุลาคม 2562): 65.

อรุณี กระจ่างแสง. “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532).